

Van Heer van Ginckel tot Graaf van Athlone:

De carrière van een Utrechtse militair (1644-1703).

Athlone, een stadje in het midden van Ierland, ligt op de plaats waar de rivier de Shannon uit Lough Ree stroomt op weg naar de Atlantische oceaan. Athlone wordt wel "de poort naar het westen" genoemd, een functie die de stad nog steeds vervult als knooppunt van wegen en spoorwegen. Het was de Utrechtse edelman Godard van Ginckel die in de waardigheid werd verheven van eerste Graaf van Athlone en Baron van Aughrim. In dit artikel wil ik kort de achtergronden en gevolgen van deze gebeurtenis schetsen.

Nederland

In 1644 werd Godard van Ginckel geboren te Amerongen als zoon van Godard Adriaan Baron van Reede. Deze laatste was toen sinds twee jaar beschreven in de ridderschap van Utrecht en bekleedde de post van ambassadeur aan vele buitenlandse hoven. Door de Deense koning tot Baron verheven, was hij op het tijdstip van de geboorte van zijn zoon commissaris naar de Keurvorst van Brandenburg.

De Van Reede's (Godards moeder was Margaretha Turnor, dochter van een Engelse edelman) bewoonden Kasteel Amerongen, dat in 1672 door de Fransen werd verwoest. De wederopbouw vond vooral plaats onder toezicht van Margaretha, omdat Van Reede zich -uiteraard vanwege zijn functie- in het buitenland bevond. Johan Maurits van Nassau-Siegen had grote invloed bij de opbouw van het kasteel, want hij was een goede vriend van de Van Reede's.

Godard van Ginckel groeide op in het milieu rond de Nassaus. Hij was een boezemvriend van Willem III en koos voor een carrière in het leger. Zo was hij reeds op 13-jarige leeftijd ritmeester van een compagnie ruiters. Twee jaar later vergezelde hij zijn vader op een reis naar Spanje. Na terugkeer klom hij op tot majoor en later tot kolonel. In de voetsporen van zijn vader werd hij in 1674 beschreven onder de Edelen van de provincie Utrecht. In 1666 trouwde hij met Ursula Philipota Barones van Raesfelt, die onder andere Vrouwe van Middachten was.

Godard van Reede van Athlone in 1691. 'Zwarte kunst', 18de eeuw. G.A.U. Icon. Atlas

De internationale situatie

Sinds 1650, de dood van Willem II, werd Nederland geregeerd door de republikeinse partij onder leiding van de gebroeders de Witt. De Oranjegezinden, onder wie het 'gemene volk', haatten hen, ondanks hun voortreffelijke regering. Internationaal was vooral het Frankrijk van de Zonnekoning Lodewijk de Veertiende een bedreigende factor. Lodewijk had getracht zich meester te maken van delen van Spanje en was door een verbond tussen Engeland, Zweden en Holland hiervan weerhouden. De Fransen zonnen op wraak en in 1672 trok een groot Frans leger de Nederlanden binnen. Er brak een oproer uit. Zoals vaker bij een oorlogscrisis in de Republiek, gingen er luide stemmen op voor de installatie van de stadhouder. Willem III, de jeugdvriend van Van

Ginckel werd tot stadhouder benoemd en nam onmiddellijk maatregelen.

Het gepeupel vermoordde de gebroeders de Witt. Willem III verzamelde een groep getrouwen om zich heen, waaronder Godard van Ginckel en stampde een leger uit de grond. Dijken werden doorgestoken om zo de Franse troepen tegen te houden. Ondanks dat en ondanks het slechte weer, dat de Franse troepen demoraliseerde, ging het niet goed met de strijd. Zeker niet toen het hard ging vriezen en de ondergelopen landen in een ijsvlakte veranderden. De Fransen rukten op en als de dooi niet plotseling was ingevallen, dan hadden ze de gehele Nederlanden onderworpen. Nu werden ze door de weersomstandigheden gedwongen, vlak bij de overwinning, zich terug te trekken.

Opnieuw vormde Willem een grote alliantie tegen de Zonnekoning. Hij werd benoemd tot opperbevelhebber van de gezamenlijke troepen. Uit politieke overwegingen werd de band tussen Engeland en Holland versterkt door het huwelijk tussen Mary Stuart, dochter van de latere Engelse koning Jacobus II en Willem. Een huwelijk dat verrassend goed zou blijken. Deze verbintenis met Engeland zou op het leven van Van Ginckel grote invloed uitoefenen.

Engeland

Na de dood in 1685 van Karel II Stuart, koning van Engeland ontstond er een gespannen situatie. Engeland was een protestants land, waar katholieke priesters vogelvrij waren en de godsdienstoorlogen van Oliver Cromwell en zijn gevreesde "New model army" nog vers in het geheugen lagen. En hoewel koning Karel een protestant was, hield zijn katholieke vrouw er een eigen kapelaan op na. Dat had al voor veel onrust gezorgd, maar erger was het, dat zij geen wettige opvolger hadden. Nu was Jacobus, de broer van Karel, troonopvolger en hij was veel sterker door het katholicisme beïnvloed.

Het parlement dacht het gevaar van een katholieke soeverein te hebben geneutraliseerd door de dochter van Jacobus, Mary (de volgende in de opvolging), aan een overtuigd protestantse edelman als Willem III uitgehuwelijkt te hebben. Onverwacht kreeg Jacobus op latere leeftijd een zoon. Deze kreeg automatisch voorrang in de opvolging. De kroonprins werd katholiek opgevoed. Opnieuw dreigde nu het spook van een katholieke vorst. Het parlement van Engeland verklaarde in een vanuit wettelijk oogpunt gezien twijfelach-

tige constructie, dat Jacobus, die -onder dwang- het land had verlaten, daarmee zijn rechten op de troon had verloren. Nu werd Mary uitgenodigd de opengevallen plaats in te nemen.

Mary echter weigerde voorrang te nemen voor haar echtgenoot, en zo werd in de Glorieuze Revolutie van 1688, zoals de gebeurtenis in de geschiedenis is terechtgekomen, Willem, stadhouder van Holland, koning Willem III van Engeland. Toen Willem in november van dat jaar naar Londen vertrok, werd hij vergezeld door Godard van Ginckel. In de oorlogen tegen de Fransen had Van Ginckel zijn waarde bewezen. Hij was in de slag bij Senef in 1674 gewond geraakt maar daarvan geheel hersteld. Zijn militaire loopbaan was voorspoedig verlopen en Van Ginckel was intussen opgeklommen tot Luitenant-Generaal der cavalerie.

Ondanks de uitnodiging die Willem van het parlement had ontvangen, waren vele Engelsen op de hand van Jacobus. Ook legeronderdelen, die nog onder Jacobus gediend hadden, bleken onbetrouwbaar. Toen marsorders van Willem III werden ontvangen en duidelijk werd dat Engelse soldaten op het continent zouden moeten strijden, braken er muiterijen uit. Het was de taak van Van Ginckel om enkele van deze muiterijen neer te slaan. Zo bracht hij het regiment van de "Royal Scots Guards" op, die in plaats van zich te begeven naar Ipswich om naar Vlaanderen te worden overgezet, besloten hadden terug te keren naar Schotland.

Nadat de rust was weergekeerd werd Van Ginckel benoemd tot bevelhebber van Noordelijk Engeland met zijn hoofdkwartier in Berwick-on-Tweed. Daar kreeg hij onder meer te maken met een visitatiecommissie van het parlement, die kwam onderzoeken hoe het met het leger gesteld was. Nu viel de toestand onder de Deense en Hollandse soldaten mee, maar de Engelse troepen waren van twijfelachtige kwaliteit. Ook de loyaliteit van hun commandanten was soms weinig betrouwbaar. Willem III bleef daarom veel gebruik maken van de Hollandse officieren die met hem waren meegekomen naar zijn nieuwe koninkrijk.

Jacobus had intussen bij de Zonnekoning een welkom onderdak gevonden en probeerde met Franse steun zijn verloren koninkrijk te heroveren. Jacobus was niet alleen koning van Engeland en Schotland, maar ook van Ierland en uit dat land kwamen bemoedigende geluiden. De katholieke leren, eeuwenlang reeds onderdrukt door prote-

stantse Engelsen, waren onder leiding van de plaatsvervanger van de koning, de Lord-Lieutenant, in opstand gekomen tegen Willem en Mary. Jacobus werd overgehaald naar Ierland te vertrekken om daar persoonlijk het leger aan te voeren en een invasie naar Engeland voor te bereiden. Op 12 maart 1689 landde Jacobus met 2500 man Franse troepen in Kinsale, in het zuiden van Ierland.

Het Engelse parlement, zich bewust van het gevaar, vroeg hun nieuwe koning een leger te sturen naar Ierland. Willem zag de gebeurtenissen veel meer in Europees verband en was zich bewust van de machinaties van Lodewijk XIV. Een strijd in Ierland zou kostbare legereenheden onttrekken aan de strijd op het continent. Hij concentreerde zich daarom op de regeringszaken in Engeland en stuurde als plaatsvervanger de oude generaal Schomberg naar Ulster (Noord-Ierland). Jacobus had, na een succesvolle tocht door het zuiden van Ierland, bij het beleg van Londonderry reeds een nederlaag geleden. De landing van het grote leger van Schomberg, waardoor de protestantse Schotten in Ulster zich voor Willem III verklaarden, verminderde zijn hoop op een verenigd Ierland onder zijn banier. Schomberg zette zijn veldtocht niet door, maar zond klagerige brieven naar Londen over de toestand van zijn troepen en het tekort aan wapens en rantsoenen. Vooral de Engelse troepen, die onervaren waren en onwetend wat betreft het nut van hygiëne en fatsoenlijke onderkomens, werden gedecimeerd door ziekten en deserte. Willem wilde een eind maken aan de onzekere toestand in Ierland en besloot persoonlijk over te steken en een nieuwe veldtocht tegen zijn schoonvader te ondernemen. Uiteraard werd hij hierbij vergezeld door zijn oude krijgsmakker Van Ginckel. Samen arriveerden ze in juni 1690 in Carrickfergus bij Belfast.

De slag bij de Boyne

De komst van koning Willem III gaf de Engels-Schotse troepen weer nieuwe moed en aan het hoofd van 36.000 man marcheerde Willem naar het zuiden, in de richting van Dundalk. Jacobus, die dit nieuws vernam, verzamelde eveneens zijn troepen en trok vanuit Dublin naar Dundalk, om daar slag te leveren. Jacobus zette zijn tocht echter niet door, maar trok zich halverwege terug. En zo kwam het, dat op de ochtend van 30 juni de beide legers elkaar ontmoetten aan de oevers van de rivier de Boyne. De Iers-Franse troepen van Jacobus hadden het strategisch overwicht, met de

rivier voor zich en versterkingen rond hun kampement, maar bestonden uit slechter bewapende en slecht geoefende soldaten. Willem had de betere generaals en goedgeoefende manschappen, waaronder Hollandse keurcorpsen die op het continent veel ervaring hadden opgedaan.

De eerste dag ging voorbij met het wisselen van schoten, waarbij Willem bijna het leven verloor. Hij was voor een maaltijd bij de oever van de stroom gaan zitten, toen een Ierse wachtpost aan de overkant hem in het vizier kreeg en een kogel afvuurde. De kogel schampte langs zijn schouder af en liet slechts een kleine wond achter, maar hij vertelde zijn geschrokken metgezellen dat "het niet nodig was voor een kogel om dichterbij te komen" en trok zich buiten schootsafstand terug. De volgende dag stak een deel van Willems troepen de rivier over, waarop Jacobus ze met zijn hoofdmacht tegemoet trok. Willem, aan het hoofd van de cavalerie, stak op een andere plaats over en ging het gevecht aan met de Ierse cavalerie. In de hete strijd die ontstond verloor Schomberg het leven, maar een strijdkreet van Willem gaf zijn troepen nieuwe kracht. Van Ginckel voerde een uitval uit die de tegenstanders aan het wankelen bracht en toen de Ierse commandant gevangen werd genomen, sloegen de Ieren op de vlucht. Jacobus, die de strijd van een nabije heuvel had gevolgd, gaf zijn paard de sporen en reed naar Dublin, zijn leger achterlatend. Bij aankomst in Dublin werd hij opgenomen in het huis van een hoge edelvrouw. Hij verweet haar: "Mevrouw, Uw landgenoten zijn er vandoor gegaan". Zij gaf hem ten antwoord: "Het lijkt erop, dat U als eerste bent aangekomen".

Willem trok de volgende dag naar Drogheda aan

De slag bij de Boyne. Detail van een schilderij in The Parker Gallery, Londen. Foto uit: Robert Kee, Ireland: a history. London, 1982.

Kaartje van Ierland en Noord-Ierland.

de monding van de Boyne en vandaaruit naar Limerick, de richting die de hoofdmacht van de Ieren had genomen. Jacobus vluchtte naar Frankrijk. Naar aanleiding van de overwinning had Van Ginckel zijn vader geschreven: "Dit is een grote overwinning die een hoop goeds zal brengen voor Europa en de bondgenoten tevreden zal stellen". Toch waren de Ieren nog niet verslagen.

Limerick

Willem sloeg rond de stad Limerick het beleg op, maar tekort aan munitie dwong hem het weer op te heffen. Dit gaf de Ierse troepen respijt en enig zelfrespect terug. Willem vertrok naar het continent en in zijn afwezigheid benoemde hij Van Ginckel tot opperbevelhebber. In de volgende winter voerde Van Ginckel met de Ieren een aantal vredesonderhandelingen. Deze leidden niet tot enig resultaat, gedeeltelijk door het succesvol optreden van de Ierse verzetsbeweging onder leiding van Patrick Sarsfield, maar ook omdat de Ieren geen vertrouwen hadden in hun protestantse tegenstander. Van Ginckel had het in zijn winterkwartier in Kilkenny zwaar te verduren onder de aanvallen van de Ierse guerrillastrijders.

Na de winter verkeerde het leger van Van Ginckel in slechte staat. Tekort aan geld had reeds geleid

tot het opheffen van enkele regimenten, voordat in april 1691 het langverwachte geld eindelijk arriveerde. Tevens ontving Van Ginckel instructie om de strijd zo snel mogelijk te beëindigen: de troepen die in Ierland werden vastgehouden waren noodzakelijk voor de strijd op het continent en een vredesregeling had de voorkeur. Van Ginckel mocht gunstige voorwaarden stellen, zeer tegen de zin in van het Engelse parlement. Willem was vanuit de Nederlandse situatie gewend een tolerante houding aan te nemen inzake religieuze verschillen, maar de Engelsen wilden met alle geweld de katholieke Ieren straffen.

Van Ginckel startte zijn veldtocht met de inname van Athlone. De stad was zwaar versterkt door de Franse generaal St. Ruth maar Van Ginckel wist in een reeks bestormingen de verdediging te doorbreken. Van Ginckel bood de Ieren gunstige voorwaarden, maar St. Ruth stak een spaak in het wiel en zette de plaatselijke bevolking op tegen de Engelsen.

Nabij Aughrim, ten westen van Athlone, sloeg de Fransman een nieuw kamp op. Daar kwam het enige dagen later tot een treffen tussen de strijdmachten van Van Ginckel en St. Ruth, een treffen dat de laatste met de dood moest bekopen. Deze slag, waar 7.000 Ieren het leven bij verloren, deed de weegschaal doorslaan. Een groot deel van West-Ierland kon nu worden ingenomen. Alleen bleef -opnieuw- Limerick als hard van verzet over. Door het slechte weer kon Van Ginckel zijn artillerie niet vervoeren. Hij wilde voorkomen opnieuw rondom Limerick een lang beleg te moeten opslaan. Willem drong hier juist op aan, omdat hij vreesde dat de Fransen in Ierland zouden landen. Deze aarzelden echter te lang en Van Ginckel wist het achterland van Limerick te veroveren. De verdedigers van Limerick, in de overtuiging dat ze door alle bondgenoten in de steek waren gelaten, gaven zich over.

Graaf van Athlone

Het was Van Ginckel die nu ging onderhandelen over de voorwaarden van de overgave. Hij was daarbij gebonden aan de voorwaarden die koningin Mary had gesteld. In oktober 1691 werd het verdrag getekend. De dankbaarheid van Willem voor deze belangrijke overwinning uitte zich in de benoeming van Van Ginckel tot Graaf van Athlone en Baron van Aughrim en Pair van Ierland. De tocht van Van Ginckel naar huis, via Dublin en Londen, was een zegetocht. Overal werd hij met gejuich binnengehaald.

In zijn nieuwe waardigheid besloot Godard van Ginckel (die ook bevorderd was tot generaal der cavalerie en van koning Christiaan V van Denemarken een ridderorde had ontvangen) een bij zijn status horende woning te bouwen. Het oude kasteel Middachten werd tot de fundering afgebroken en een nieuw huis verrees er voor in de plaats. Dit was gebaseerd op een model van de architect Jacob Roman uit 1693 en werd gebouwd door Steven Vennecool. Het nieuwe kasteel Middachten (bij Arnhem) lijkt veel op dat van Amerongen, het ouderlijk huis van Van Ginckel. Het is echter luxueuzer en moderner. Het motto van Van Ginckel, *Malo mori quam foedari* (eerder dood dan oneer), bevindt zich boven de ingang.

Lang heeft de graaf niet kunnen genieten van de ruim 10.000 hectare grondgebied in Ierland die met de titel meekwam. In 1699 werd in het Engelse parlement, waarin een sterke stemming heerste tegen de 'buitenlandse profiteurs', besloten dat een groot deel van de gebieden die Willem aan gunstelingen had geschonken, moest worden getourneerd. Van enige dankbaarheid jegens de militaire successen die voor het parlement waren behaald, was geen sprake meer.

Godard was met Willem III teruggekeerd naar het vasteland en vergezelde hem zowel bij verdere veldtochten als bij jachtpartijen. Zijn kasteel te Middachten verwelkomde meermalen de hoge gasten Van Ginckel kreeg in 1692 de titel van Opperjagermeester van de Veluwe. Dit waren niet de laatste eretekenen: in 1697 werd hij Landcommandeur van de Duitse Orde.

Zijn leven bleef staan in het teken van de strijd tegen de Fransen. Hij was erbij toen Namen door Lodewijk XIV werd ingenomen, hij streed in de slag bij Landen, waar hij ternauwernood de verdrinkingsdood ontliet en -zoete wraak- in 1695 heroverde hij Namen op de Franse troepen.

In 1702 was hij het, die de Franse troepen bij de Mookerheide verhinderde Nederland binnen te vallen. Zijn 14.000 manschappen hielden een meer dan drie keer zo groot Frans leger op afstand.

Na de dood van de Prins van Nassau-Saarbrücken werd hij Opperbevelhebber van de Nederlandse troepen. Nog geen jaar later, in februari 1703, overleed hij aan een beroerte en werd begraven in Amerongen. Zijn heerlijkheden werden verdeeld onder zijn zoons.

Gevolgen

Het verblijf van Willem III en zijn generaal Godard van Ginckel in Ierland was van betrekkelijk korte

duur, maar heeft grote gevolgen gehad. Hun veldtochten hebben mede bijgedragen aan de nog steeds voortdurende godsdiensttwisten in Noord-Ierland, als gevolg waarvan de laatste maanden opnieuw onschuldige slachtoffers zijn gevallen.

De overwinning van Van Ginckel luidde het tijdperk in van de "protestant Ascendancy", de protestantse overheersing. Tegen de zin van Willem III werd er een strenge anti-katholieke wetgeving in Ierland doorgevoerd, die van de katholieke bevolking een bijna rechteloze onderklasse maakte en de kleine protestantse meerderheid alle politieke macht gaf. Hoewel het de Ierse regering aan machtsmiddelen ontbrak om de strenge "Penal Laws" (strafwetten) tegen de katholieke Ieren daadwerkelijk toe te passen, werd door de discriminatie die er het gevolg van was, een onverzoenlijke haat gekweekt. Protestantse schilderden katholieken af als lui, dom, oneerlijk en onbetrouwbaar en zagen zichzelf als een kleine, bedreigde minderheid, die door haar ijver, eerlijkheid en vroomheid een superieure plaats in de samenleving mocht innemen.

De eerste eeuw na de overwinningen van Willem III was deze protestantse positie onbedreigd. Door de economische opleving van de protestantse steden in Noord-Ierland in de achttiende eeuw, trokken arme katholieke boeren uit het zuiden naar Belfast en Londonderry in de hoop er werk te vinden. Het werd hen verboden in de stad zelf te wonen en zo ontstonden er krottenwijken rondom de stadsmuren. De lonen die de katholieken ontvingen waren lager dan van protestantse arbeiders. Mede hierdoor voelden de protestanten deze golf van immigranten als een grote bedreiging. In een poging zich af te zetten tegen de katholieken en hun superioriteit duidelijk te laten blijken, werd juist in deze tijd de Slag bij de Boyne en het Beleg van Londonderry uitbundig gevierd. In grote optochten, gekleed in oranje en met oranje vlaggen, trokken zij door de straten van hun stad en verbrandden poppen die katholieke legeraanvoerders en de paus voorstelden.

De katholieke Ieren, verbitterd door zoveel haat, sloten zich aaneen tot geheime genootschappen, die zich verzetten tegen de protestantse overheersing. Om zich te beschermen tegen deze genootschappen riepen de protestanten hun eigen groeperingen in het leven, waarvan de belangrijkste de "orange order" werd genoemd, naar het Huis van Oranje.

Uit de katholieke genootschappen groeide uiteindelijk de I.R.A., het Iers Republikeinse Leger, ter-

wijl de Orange Order nog steeds bestaat en kopstukken heeft als dominee Paisley.

En de bittere ironie is dat Willem III een tolerante houding jegens de katholieken probeerde te introduceren en Van Ginckel, bij het sluiten van het Verdrag van Limerick, vele katholieken vrijuit liet gaan en optrad tegen de Engelse soldaten, die zich wilden wreken op de hulpeloze Ierse gevangenen.

Fred Vogelzang
Hunzestraat 56 Utrecht

Literatuur:

Aalbers, J., Reinier van Reede van Ginckel en Frederik Willem van Reede van Athlone, kanttekeningen bij de levenssfeer van een adellijke familie, voornamelijk gedurende de jaren 1722-1742. In: **Jaarboek Oud-Utrecht 1982**, (Utrecht 1982) p. 91-151

Childs, J., **The british army of William III 1689-1702** (Manchester 1987)

Foster, R., **Modern Ireland 1600-1972**, (London 1988)

Molhuijsen, P.C. en P.J. Blok, **Nieuw Nederlands biografisch woordenboek. Deel III** (Leiden 1914)

Raaij, S. van en P. Spies, **The royal progress of William and Mary** (Amsterdam 1988)

Stewart, A.T.Q., **The narrow ground. Aspects of Ulster 1609-1969**. (London 1977)

Traill, H.D., **William the Third**, (London 1926)

Troost, W., **William III and the Treaty of Limerick (1691-1697)**, (proefschrift R.U. Leiden, 1983)

Wittert van Hoogland, E.B.F.F., **De Van Reede's van Amerongen, graven van Athlone in woord en beeld** (zj,zp)

Zee, H. en B. van der, **William and Mary** (London 1988)

Boekenschouw

Hernhutters in IJsselstein

Op de bijeenkomst in Paushuize waarop het boeiende zestiende deel van de Stichtse Historische Reeks ten doop werd gehouden, meldde zich na de drie aangekondigde sprekers heel bescheiden een man uit IJsselstein, die een paar zinnen mocht zeggen, terwijl de glazen al werden uitgedeeld. Het kwam hierop neer dat zijn voorvaders de Hernhutters van 's Heerendijk hadden weggetreiterd, dat hij daarvoor zijn excuses wilde aanbieden, dat zij van nu af van harte welkom waren in de IJsselstad en dat hij de auteur van het boek van harte wilde feliciteren. Een geruisloze en voorbeeldige manier om historische conflicten uit de weg te ruimen, die half in het geroezemoes van de inmiddels losgebroken conversatie verloren ging. En die gelukwens was in elk geval op zijn plaats.

Of de IJsselsteiners een collectieve schuld kan worden toegekend voor het vertrek van de broeders en zusters die hier vanaf 1736 een toevlucht hadden gevonden, staat te bezien. De schrijver is op dit punt uitvoerig en genuanceerd. De bevolking toonde zich na de eerste gereformeerde donderpreken op afstand en niemand bleek bereid de broeders iets op rekening te verkopen. Toen de polemiek vanaf de kansel tot een vast gebruik werd, luwde vanzelf de anti-stemming. Er werden nog een paar incidenten gemeld maar de conclusie is toch dat de Hernhutters van de kant van de IJsselsteinse bevolking 'nauwelijks te lijden' hebben gehad. Heel anders stond het met de kerkeeraad, die vanaf het begin de Hernhutters als 'valsche piëtisten' had aangemerkt. De calvinisten, die zwoeren bij hun belijdenisformulieren, konden er niet bij dat deze vromen, daarnaar gevraagd, eenvoudig zeiden dat zij zo iets niet bezaten. De plaatselijke kerkeeraad ging in haar vijandschap nog verder dan de synode van Zuidholland. Toen deze laatste in juli 1740 te IJsselstein vergaderde, bezochten enkele synodalen 's Heerendijk. Daar gedroegen ze zich tijdens de oefening die ze bijwoonden zo onbehouwen dat men hen moest verzoeken hun mond te houden om de mensen niet te storen. Het werd er niet beter op toen de predikanten wensten te disputeren over het stuk